

Suomalaisten akkulturoitumi- nen Saksan liittotasaval- lassa II maail- mansodan jälkeen

Osa II

Tämän kaksiosaisen artikkelisarjan ensimmäisessä osassa (Siirtolaisuus 1/1986) selvitettiin siirtolaisiin kohdistuvan akkulturaatiotutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, ja käsiteltiin saksansuomalaisten enkulturaatiota siirtolaisuuden kannalta, ts. aikaa ennen siirtolaisuutta. Ilmeni että siirtolaisen henkilökohtainen viitekehys, ts. hänen ennen varsinaista siirtolaisuusaikaa keräämänsä kokemukset sekä omasta etnisestä että siirtolaisuusmaan kulttuurista, hänen kulttuuritietoisuutensa, tarjosi ainakin teoriassa edellytykset integroitumiselle.(1)

Liittotasavallan suomalaisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema

Kun tavalliselta kadunmieheltä kysyy Hampurissa, ovatko maassa asuvat suomalaiset ulkomaalaisia, katsoo hän hämmästyneen

FT Outi Tuomi-Nikula on väitellyt vuonna 1982 ja toimii nykyisin Oulun yliopistossa kulttuuri-antropologian vt. professorina. Akkulturaatiotutkimukseen hän on perehtynyt toimiessaan vuosina 1982-1985 tutkijana MÜNsterin yliopistossa Länsi-Saksassa, missä tutkimuskohteena olivat SLT:ssa siirtolaisina elävät suomalaiset. Tutkimuksen rahoittajina ovat toimineet Alexander von Humboldt-Stiftung ja Suomen Akatemia.

näköisenä kysyjää vastaten: "... ei, eivät suomalaiset ole ulkomaalaisia, he ovat suomalaisia! No jugoslaavit tai turkkilaiset? Turkkilaiset ovat ulkomaalaisia ja kyllä jugoslaavitkin...!"

Vastauksesta ilmenee Liittotasavallassa yleinen käsitys, että ns. ulkomaalaisten ja muiden maassa asuvien, vieraan kansallisuuden omaavien henkilöiden, kuten esim. ruotsalaisten, englantilaisten tai vaikkapa hollantilaisten raja kulkee suurinpiirtein MÜNchenin kaupungin kohdalla: Kun vierasmaalaisilla, jotka ovat kotoisin Liittotasavaltaan nähden maantieteellisesti pohjoisilta alueilta on oma, nimeltä mainittu ja hyväksytty kansallisuus, ovat alueeseen nähden eteläpuolelta maahan saapuneet yhtä suurta massaa, jonka nimenä on "Ausländer", ulkomaalaiset.

Nimi "Ausländer" sisältää siten Liittotasavallassa paljon enemmän kuin vain vierasta

kansalaisuutta olevan ihmisen. Siihen sisällytetään käsitys, että ulkomaalainen on erilainen paitsi ulkonäöltään, niin myös tavoiltaan. ajatusmaailmaltaan, kieleltään ja usein myös uskonnoltaan. Ulkomaalaiset ovat ts. aivan erilaisia kuin "me". Se tarkoittaa, että heidän etninen etäisyys valtakuultuurista on suuri. Akkulturaatiotutkimuksissa onkin todettu, että mitä suurempi tämä etninen etäisyys on, sitä ongelmallisempaa siirtolaisten on integroitua valtakuultuuriin.

On kuitenkin myös huomattava, että etelästä tulleet siirtolaiset ovat moninkertaisena enemmistönä muihin kansalaisuuksiin nähden, mikä vaikuttaa valtaväestön asenteisiin. Vertailukohtana tässä voidaan mainita Ruotsin suurin ulkomaalaisryhmä suomalaiset, joiden etninen etäisyys ruotsalaisista on erittäin pieni, mutta jotka siitä huolimatta kokevat valtaväestön taholta negatiivisia asenteita.

Sen sijaan Liittotasavallan suomalaiset ovat maassa häviävän pienenä vähemmistönä, vain 0,2 % kaikista ulkomaalaisista. Ulkoisesti, ts. ulkonäöltään, tavoiltaan tai uskontokunnaltaan he eivät eroa saksalaisista, minkä lisäksi he hallitsevat saksankielen taidon. Etunaan heillä on vielä Saksan ja Suomen väliset pitkät ja syväälle suomalaisen yhteiskuntaan juurtuneet kulttuurisiteet, joita saksalainen ihminen mielellään korostaa. Suuri merkitys on myös sillä seikalla, että asennoituminen koko Skandinavian alueeseen on varsinkin Liittotasavallan pohjoisosissa poikkeuksellisen myönteistä ja että Suomella ja suomalaisilla tämän alueen osana on vielä oma erityinen arvonsa. Tämä ilmenee saksalaisten haastatteluista (2), joissa he erityisesti korostavat suomalaisissa heidän luonnollisuuttaan ja luonnonläheisyyttään, vieraanvaraisuuttaan, kansallista itsenäisyyttään ja itsenäisiä naisia! Samaa asiaa osoittaa, että Deutsch-Finnische Gesellschaft (Saksalais-Suomalainen seura) on Liittotasavallassa toimivista saksalais-ulkomaalaisista ystävyyssseuroista kolmanneksi suurin ja että sen jäsenistöstä valtaosa on saksalaisia. Ja tämä maassa, jossa on yli 4 miljoonaa ulkomaalaista! Siksi "olla suomalainen" on Liittotasavallassa kuin "hyvä tavaramerkki",

mille uskottavuutta antaa se tieto, ettei kysymykseen vastanneista noin 1 000 suomalaisesta ollut joukossa ainuttakaan, joka olisi joutunut kokemaan tyyliä kohtelua siksi, että on suomalainen. Tämä jos mikään vahvistaa suomalaisten etnisyyks-faktoria.

Mutta on muitakin syitä, jotka vaikuttavat siihen, että suomalaisten asema siirtolaisena on niin perin erilainen Liittotasavallassa ja Ruotsissa. Näin syitä ovat jo ennen mainitut saksansuomalaisten kielitaito ja koulupohja, jolle rakentuu heidän erittäin korkea koulutustasonsa. Kun ruotsinsuomalaiset 1970-luvulta olevan selvityksen mukaan tulivat maahan yleensä teollisuuden palveluksesta ja heidän joukossaan vain harvalla oli akateeminen loppututkinto (3), niin saksansuomalaisista akateemisen loppututkinnon suorittaneita on kolmasosa: Heistä 14 % on suorittanut yliopistollisen loppututkinnon jossain Saksan yliopistossa, loput 20 % Suomessa. Osalla Liittotasavallan suomalaisista on opistotasoinen tai ammattikoulutus. Yleisiä ammattinimikkeitä ovat opettaja, sairaanhoitaja, lastentarhanopettaja ja ylioppilasmaisteri, jollaiseksi itsensä ilmoittaa joka viides. Tämän ymmärtää, kun tiedetään, että merkonomeja koulutettiin 1960-luvun lopulla yli oman tarpeen, josta syntyi alan työttömyyttä. Sen sijaan Saksan teollisuus palkkasi mielellään toimistotöihin kielitaitoisia ja koulutettuja suomalaisia. Kokonaan vailla ammattikoulutusta on vain 6 % koko saksansuomalaisten joukosta.

Kielitaito ja hyvä koulutus sekä lisäksi valtakuultuurin jäsenten positiivinen asenne siirtolaisen edustamaa kulttuuria kohtaan ovat akkulturaatiota edistäviä tekijöitä ja samalla aineksina akkulturaatio prosessin yhdestä tärkeimmistä indikaattoreista, nimittäin siirtolaisen sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa asemassa valtakuultuurin jäsenenä. Sen merkitys on suurempi kuin etninen etäisyys valtakuultuurista, kuten on nähty ruotsinsuomalaisia käsittelevissä siirtolaistutkimuksissa.

Jo edellä mainitut tekijät kohottavat suomalaisten sosiaalista ja yhteiskunnallista asemaa. Kuvaa täydentää suomalaisen avioi-

Saksansuomalaisten perheitten lasten suomen kielen taidon kohentamiseksi on eri puolelle Liittotasavaltaa perustettu parisenkymmentä kielikoulua. Kielikoulujen toimintaa tukee taloudellisesti Suomen opetusministeriö. Kielikoulun, jota pidetään yleensä kerran viikossa, tarkoituksena on kielen opetuksen lisäksi jakaa lapsille suomalaista kulttuuritietoa. Kielikoulupaikkakunnilla onkin jo selvästi havaittavaisissa lasten kielitaidon kohentumista, johon osasyynä on suomalaisäitien uusi ja positiivinen suhtautuminen lastensa kielikysymykseen.

tuminen valtakulttuurin jäsenen kanssa, mikä jo sinänsä antaa suomalaiselle valtakulttuurin piirissä yleisesti hyväksytyyn sosiaalisen aseman. Amalgamaation yleisyys suomalaisten ja saksalaisten välillä kertoo myös osaltaan saksalaisen ihmisen suhtautumisesta suomalaisiin, sillä avioliitot esim. saksalaisten ja Välimeren alueen ihmisten välillä ovat harvinaisia, puhumattakaan tapauksesta, missä saksalainen olisi valinnut avioisipakseen turkkilaisen.

On selvää, että myös saksalaisen aviopuolison koulutus ja ammattiasema vaikuttavat suomalaisen sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan. Siinä suhteessa suomalaistyöt ovat valinneet osansa hyvin sillä joka neljäs näiden aviopuolisoista ilmoittaa ammatikseen diplomi-insinööriin, lääkäriin, asianajajan tai apteekkarin, joka viides on toimitusjohtaja tai vastaava johtavassa asemassa oleva henki-

lö. Muita suosittuja ammattinimikkeitä ovat opettaja, teknikko, graafikko, valokuvaaja tai valtion virkamies. Työläisiksi näistä suomalaisten aviopuolisoista ilmoittautui 9 %.

Liittotasavallassa - ainakin jos on uskominen haastattelulomakkeiden tuloksia - ovat materialistiset arvot elämässä tärkeällä sijalla. Ne määräävät myös ihmisen sosiaalista asemaa yhteisössään. Aviopuolisoitten ammattikuvaa vasten voi jo aavistella, että keskiverheiden taloudellinen asema on hyvä. Joka neljäs perheistä asuu omakotitalossa, keskimäärin asumisväljyyttä perhettä kohden asuttiinpa sitten vuokralla tai omassa asunnossa - on 100 m². Hyvästä taloudellisesta pohjasta kertoo myös se, että perheistä joka neljäs viettää kesänsä Suomessa omassa kesämökissään. Kesämökki jos mikään on Liittotasavallassa ylellisyyttä ja status-symboli.

Suomalainen kulttuuritietoisuus saksalais-suomalaisessa perheessä

Amalgamaatio antaa erinomaiset lähtökohdat kulttuurifuusiolle, sillä siinä kohtaa kaksi eri kulttuuria ja etnistä taustaa olevaa ihmistä jokapäiväisessä elämässä. Kulttuurifuusiossa on siis kyse kahden kulttuurin edustajan kohtaamisesta siten, että kumpikin omaksuu toinen toiseltaan kulttuurivaikutteita, jotka sulautuvat yhteen ja muodostavat ikäänkuin uuden, kolmannen kulttuurin.

Siihen millaiseksi tämä kulttuurifuusio käytännössä muodostuu, miltä näyttää saksalais-suomalainen koti, mitä siellä on saksalaista, mitä suomalaista, vaikuttaa paljolti kummankin aviopuolison oma kulttuuritietoisuus ja sen etninen suuntautuminen.

Mikäli saksalais-suomalaista perhettä tarkastellaan vain sen fyysisiltä ominaisuuksiltaan - kalustusta, ruokakulttuuria, lasten nimiä - näyttää siltä, että perheen äidin etnisyy-

faktori on vallitseva. Se näkyy kaikkien niiden kodinsisustuksellisten elementtien paljoutena, joita Liittotasavallassa ja Suomessa pidetään tyypillisesti suomalaisina. Niitä ovat mm. suomalaiset astiastot ja lasitavara, joita on yli 80 %:lla kodeista, tekstiilit ja räsymatot, vaaleat mäntykalusteet, tuohiset ja puiset koriste-esineet, ryijy tai raanu, poron- tai hirventalja tai maassa tuntematon astiankuivauskaappi, jollainen löytyy joka viidennestä saksalais-suomalaisen perheen keittiöstä.

Paitsi että astiat ja lasit ovat suomalaisia, on usein myös niistä nautittava ruoka suomalaista: laatikkoruuat, piirakat ja vehnäpulla maistuvat hyviltä myös saksalaisen suussa. Luonnollinen selitys tälle on se, että saksalais-suomalaisissa perheissä, joissa suomalainen on yleensä perheen äidin roolissa, suomalainen osapuoli myös vastaa ruuanlaitosta, jonka taidon on oppinut jo kotimaassaan.

Suomalaisen ruokaperinteen vaaliminen

Eräs näkyvimpiä suomalais-saksalaisen ystävyyden ilmentymiä ovat vuosittain järjestettävät Suomi-viikot, joille kutsutaan vieraiksi Suomen parhaita taiteilijoita. Usein järjestävällä paikkakunnalla on ystävyyskaupunki Suomessa, kuten kuvan Cellfeldä, jonka ystävyyskaupunki on Hämeenlinna. Suomi-viikko on aina huomattava kulttuuritapahtuma.

näkyä myös juhlaperinteessä, sillä esimerkiksi joulua vietetään täysin suomalaisin perintein kinkkua ja lanttulaatikkoa myöten yli puolessa saksalais-suomalaisia perheitä. Omasa joulusaunassa on mahdollisuus käydä joka neljännen perheen. Edelleen jouluun kuuluu Korvatunturin joulupukki, joka tuo henkilökohtaisesti lahjat saksalais-suomalaisten perheitten lapsille. Tämä tapa on Saksassa tuntematon (4).

Ulkoisesti saksalais-suomalaisessa perheessä näyttää siis suomalainen osapuoli olevan hallitseva kulttuuritietoisuuden suunnan määräämisessä. Se edellyttää saksalaisen osapuolen hyväksyntää. Suomalaisen kodinsisustusmaun tai ruokakulttuurin tukijana saksalainen aviomies ei muutoinkaan halua salailla vaimonsa kansallisuutta, mikä myös kansalaisuusoikeuksiltaan on suomi (5). Näkyvin merkki tästä on, että yli 80 %:lla saksalais-suomalaisten perheitten autoja on auton perään liimattu pieni Suomen lippu saksalaisen rekisterikilven viereen. Tällaista oman tai ulkomaalaisen aviopuolison kansallisuuden esille tuomista, jopa sillä "ylpeilemistä" ei esiinny missään muussa Liittotasavallan ulkomaalaisryhmässä. Näin myös saksalainen aviomies vahvistaa puolisonsa etnisyyss-faktoria.

Paitsi aviopuolisonsa positiivisesta asenteesta suomalaista kulttuuria kohtaan, ammentaa suomalainen voimaa omalle etniselle identiteetilleen Deutsch-Finnische Gesellschaftin, Suomi-seurojen ja suomenkielisen seurakunnan tilaisuuksista. Kun ensin mainittu ystävyysseura on perusolemukseltaan saksalainen (seuran kielenä on saksa, kuten myös sen pääjulkaisun, Deutsch-Finnische Rundschau, pääosin saksankielisiä ovat myös paikalliseurojen lehdet, lisäksi seuran johtotehtäviä hoitavat saksalaiset henkilöt), on suomenkielinen seurakunta tarkoitettu ensisijaisesti suomalaisille.

Seura- ja seurakuntatoiminta, joissa mm. vaalitaan suomalaista juhlaperinnettä viettämällä säännöllisesti suomalaisia vuotuisjuhlia, tarjoamalla suomalaisille omakielisiä julumalanpalveluksia ja kirkollisia toimituksia sekä tiedotetaan jäsenlehtien avulla Suomesa tapahtuvista tärkeimmistä uutisista, toi-

mivat suomalaisille tärkeinä identiteettikavina oman etnisen tietoisuuden vahvistamisessa. Mutta myös henkilökohtaiset kontaktit Suomeen ja ystävien ja sukulaisten vierailut Saksassa vahvistavat etnisyyss-faktoria. Suomeen perhe matkustaa keskimäärin kerran vuodessa, yleensä kesällä; Suomesta päin vierailut ovat epäsäännöllisempiä.

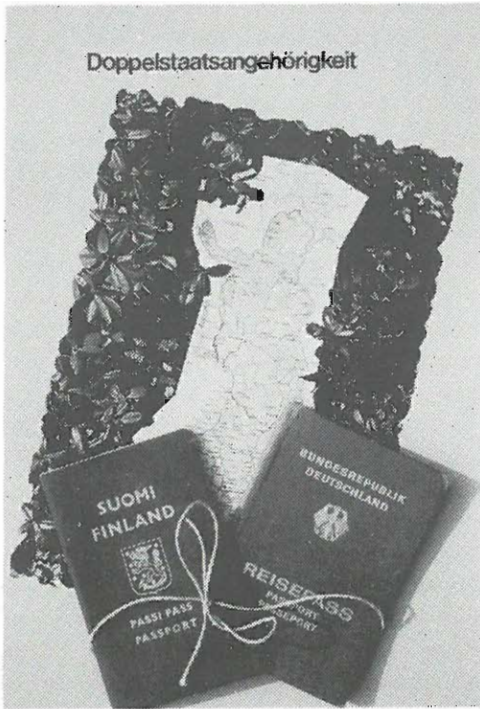
Saksalaisen kulttuuritietoisuus saksalais-suomalaisissa perheissä

Kun on kysymys amalgamaatiosta, on myös tarkasteltava niitä perheen kulttuurielementtejä, jotka ovat leimallisesti saksalaisia. Tällöin suomalaisen näennäisesti niin voimakas etnisyyss-faktori joutuu aivan uuteen valoon. Jos perheen ulkoiset puitteet kertovatkin suomalaisuuden vaalimisesta, ei näin aina ole asia, kun pureudutaan syvemmälle perheen elämään ja arvomaailmaan.

Tämä ilmenee kun tarkastellaan perheen lasten kulttuuritietoisuutta, ts., sitä kulttuuriperintöä, jonka suomalaisäidit ovat jakaneet perillisilleen sekä suomalaisten työssäkäyntiä, joka kertoo yhteiskunnallisesta sopeutumisesta.

Kieltä pidetään yleensä kulttuurin ymmärtämisen avaimena. Jos ei ymmärrä maan asukkaiden kieltä, ei myöskään koskaan voi oikein ymmärtää kansan syvintä, psyykkistä olemusta. Siksi on luonnollista, että terveen ja voimakkaan etnisen identiteetin omaava henkilö myös haluaa välittää lapselleen omalla kielellään kulttuuriaan. Näin ei ole asia saksan-suomalaisissa kodeissa, joista suuressa enemmistössä (80 %) kotikielenä on yksinomaan tai lähes yksinomaan saksa. Vain pieni osa äideistä puhuu lapselleen yksinomaan suomea (15 %) - siitä huolimatta että lapset kasteessa ovat saaneet suomalaisen etunimen. Äitinsä kotimaasta lapset eivät tiedä juuri muuta kuin isovanhemmat ja kesämökin. Onkin oletettavaa, että pääosalla saksansuomalaisista assimilaatio tapahtuu jo toisessa siirtolaispolvessa.

Lasten kieliasia on kuitenkin monin verroin ongelmallisempi kuin miltä ensin vaikuttaa. Syitä on etsittävä saksalaisesta yh-

Yhtenä suomalaisten akkulturaatioesteenä voidaan pitää kaksoiskansalaisuuden mahdollisuuden puuttumista, jonka kuitenkin uusi kansalaisuuslaki suo suomalaisten äitien lapsille. Kun Suomen asiat tuntuvat liian kaukaisilta ja vaikuttamisen mahdollisuus Liittotasavallassa puuttuu, tuntee moni olevansa yhteiskunnan ulkopuolella. Poliittinen ja yhteiskunnallinen aktiivisuus tuskin kuitenkaan on kiinni äänestysoikeudesta, kuten muutamat harvat, yhteiskunnallisesti aktiivit suomalaiset vakuuttavat.

teiskunnasta ja aviomiehen henkilökuvasta. Niinpä vaikka saksalainen aviomies mielellään suo vaimolleen suomalaisen kotiympäristön ja usein tukee hänen suomalaisharrastuksiaan, ei hän ole opetellut vaimonsa äidinkieltä. Tämä aiheuttaa ongelmia lasten suomenkielen opetukselle: lapsen ja äidin välille suomen kielestä muodostuu kuin salakieli, jota taas perheen isä ei aina voi hyväksyä. Vaikeuksia lisäävät saksankieliset ystävät ja koulunkäynti sekä joskus myös lapsen oma kielteinen asenne suomenkieltä

kohtaan, pelko olla "erilainen kuin muut", pelko joutua leimatuksi, ulkomaalaiseksi. Lisäongelmia tuottivat aikaisemmin lastenlääkäreiden pelottelut kaksikielisyyden psyykkisistä seurauksista. Suuri osa suomalaisäideistä on kuitenkin niitä, jotka tarkoituksellisesti eivät ole opettaneet lapselleen suomea. Tällöin on usein kysymys nuorena avioituneesta suomalaisesta, jolle avioliiton alkuaikana, jolloin myös lapsi on syntynyt, on ollut tärkeämpää oman saksankielen kohentaminen kuin suomen opettaminen lapselle. Tässä akkulturaatioprosessin vaiheessa äiti on saattanut kokea suomen opettamisen lapselle oman saksan kielen kehityksensä esteeksi.

Ongelmat yksikielisyydestä ilmenevätkin sitten kesälomamatkalla, jolloin useimpien suomalaisten isovanhempien ja heidän saksalaisten lastenlastensa välillä ei ole yhteistä kieltä. Ongelmia tuottanee myös uusi, vuoden 1985 alusta voimaan astunut kansalaisuuslaki, joka suo saksansuomalaisten lapsille kaksoiskansalaisuuden. Nyt kun esteet Suomessa opiskeluun tai vaikkapa huomattavasti Liittotasavaltaa lyhyempään asevelvollisuuden suorittamiseen Suomessa ovat olemassa, saattaa esteeksi muodostua suomen kielen taidon puuttuminen.

Suomalaisen etninen identiteetti, johon mm. liittyy tarve oman koulutuksen hyödyntämiseen työelämässä ja siitä seuraava taloudellinen riippumattomuus aviomiehestä, joutuu kyseenalaiseksi kun tiedetään, että vain kolmasosa suomalaisista naisista käy kodin ulkopuolisessa ansiotyössä. Kipeä asia monelle onkin kotiäidin työ kun taskussa ovat lääkärin tai arkkitehdin paperit. Monet haluaisivat ansiotyöhön vaikka se perheen talouden kannalta ei olisikaan tarpeellista. Mielenkiintoista onkin, että saksansuomalaiset eivät vertaa itseään saksalaiseen naiseen, vaan he vertaavat itseään Suomessa asuviin ystäviinsä.

Syyt suomalaisten kotiäitien suureen määrään löytyvät ensisijaisesti saksalaisesta yhteiskunnasta, missä kouluikäisten ja sitä nuorempien lasten äideille ei juuri ole vaihtoehtoa. Kun ruokailua ei ole järjestetty las-

tentarhoihin eikä kouluihin, tulevat lapset koulusta normaalisti puolen päivän maissa kotiin syömään. Monilla on myös ilmennyt vaikeuksia saada paikkakunnalta koulutustaan vastaavaa työtä. Ei ole myöskään väheksyminen monen saksalaismiehen perinteistä käsitystä naisen paikasta kotona ja käsitystä että vaimon ei taloudellisista syistä t a r v i t s e mennä ansiotyöhön. Äidin jäämistä kotiin tukee siis paitsi sakalainen yhteiskunta lastentarha- ja koululaitoksen avulla, myös yleinen mielipide, jonka edustajana tässä voi olla oma aviomies. Joukossa on toki myös sellaisia, jotka viihtyvät hyvin kotitöiden parissa, joskin useimmat haaveilevat ansiotyöstä, "kun lapset ovat isompia".

Saksansuomalaisen akkulturaatioesitteet

Tekijät, jotka hidastavat yksilön akkulturoitumista vieraassa kulttuurissa ovat akkulturaatioesteitä. Sellaisina ilmenevät monelle suomalaiselle jo mainittu kotiäidin rooli oman koulutuksen vanhentuuessa työkokeumuksen puutteen takia. On myös akkulturaatioesteitä, jotka yleensä häviävät akkulturaatioprosessin edetessä. Sellaisia olivat saksalaisessa kulttuurissa suomalaiseen nähden erilaisina koetut piirteet: materialististen arvojen korostaminen, sosiaalisen kanssakäymisen muodollisuudet kuten teitittely ja kättely, sääntöjen paljous, byrokratia, saksalaisen ihmisen "kaikkietävyys", pikkutarkkuus ja asiallisuus. (6) Ne saattavat aiheuttaa viihtyvyyden huonontumista ja ärtymistä etenkin siirtolaisuuden alkuvuosina, jolloin akkulturaatioprosessiin kuuluu väistämättä suomalaisen yhteiskunnan vertaaminen saksalaiseen.

Luonteeltaan psykologisia ja usein vain hitaasti väistyviä ovat akkulturaatioesteinä yksilölliset ongelmat, sellaiset kuten yksinäisyys, sairaaloinen koti-ikävä, tulevaisuuden pelko, juurettomuus. Tekijöitä, jotka äärimmäisessä tapauksessa saattavat aiheuttaa alkoholismin tai mielenterveydellisiä haittoja, avioeron ja takaisin paluun Suomeen.

Saksansuomalaisten kulttuuritietoisuus akkulturoitumisen määrittäjänä

Edellä esitetyn aineiston perusteella on perustelua väittää, että Liittotasavallan suomalaiset ovat keskimäärin hyvin akkulturoituneet kielellisesti ja sosiaalisesti saksalaiseen yhteiskuntaan, mutta säilyttäneet samalla oman etnisen identiteettinsä tuomalla sitä julki niin kotona kuin kodin ulkopuolellakin, ts. he ovat integroituneet. Tosin etninen identiteetti ei ole särötön, kuten mm. lasten kielikysymyksessä ilmeni.

Yhteiskunnallinen sopeutuminen, johon tässä luetaan mm. osallistuminen työelämään, poliittinen aktiivisuus ja valtakulttuurin seura- ja seurakuntaorganisaatioihin osallistuminen, ei sen sijaan ole ollut erityisen aktiivista pitkänkään Liittotasavallassa asumisen jälkeen. Niinpä suomalaisista vain aniharva on kiinnostunut aktiivisesti politiikasta, saksalaiseen seura- ja seurakuntaelämään osallistuminen on niinkään vähäistä kun sitä verrataan suomalaisten aktiviteetteihin oman vähemmistöryhmän piirissä.

Kun tässä artikkelissa on ollut mahdollista tarkastella vain keskivertosaksansuomalaista, unohtuvat helposti vähemmistönä olevat isoituneet tai assimilaatioon pyrkivät henkilöt. Heitäkin on suuressa joukossa. Esimerkkinä tästä voi mainita 20 vuotta maassa asuneen suomalaisen, joka tarkoituksellisesti haluaa täysin samaistua saksalaiseen ihmiseen, assimiloitua saksalaiseen yhteiskuntaan haluamatta olla missään tekemisissä entisen kotimaansa tai sen ihmisten kanssa. Hän on identiteetiltään vaurioitunut ihminen. Taustalla ovat särkyneet ihmissuhteet Suomessa, muistot ja elämä, jonka unohtaminen on tärkeämpää kuin oman itsensä hyväksyminen suomalaisena. Toisaalta tällainen ihminen on isoitunut ihminen, koska hän on eristäytynyt omasta alkuperäiskulttuuristaan. Ominaista tällaiselle henkilölle on myöhemmässä elämän vaiheessa tapahtuva vasta-akkulturaatio, palaaminen ainakin jossain muodossa alkuperäiskulttuurinsa lähteille. Usein palaaajana on toisen, joskus vasta kolmannen sukupolven suoma-

laissiirtolainen.

Viitteet ja lähteet

1. Artikkelin perustuu tutkimustuloksiin, jotka on saatu tämän artikkelin kirjoittajan vielä julkaisemattomasta tutkimuksesta.
Teoreettisen käsitteistön määrittämisessä on käytetty aikaisemmista akkulturaatiotutkimuksista tuttuja, tätä tutkimusta varten kehitettyjä termejä. Erityisesti artikkeli nojaa PADILLAN akkulturaatioteoriaan (Padiilla, Amado, Acculturation, Theory, Models and Some new Findings, s. 40-81, Colorado 1980) Ks. lähemmin Siirtolaisuus 1986/1.
2. Haastattelut perustuvat pääasiassa saksalais-suomalaisten perheiden saksalaisen aviopuolison haastatteluihin ja Gallup-tyyppiseen kyselyyn, mikä kohdistui henkilöihin, joilla ei ole mitään henkilökohtaisia suhteita Suomeen. Näiden kahden ryhmän vastauksissa ei ollut juurikaan eroja paitsi että suomalaisten kanssa avioituneet tiesivät Suomen asioista enemmän kuin muut.
3. Munter, Arja (toim.), Ruotsiin muuton ongelmat. Siirtolaisuustutkimuksia A 7, s. 28-30, Vaasa 1979.
4. Keski-Euroopassa ei joulupukki tuo lahjoja kotiin henkilökohtaisesti, vaan hän on tuonut ne salaa kuusen alle tai lahjojen tuojana esiintyy salaperäinen ja näkymätön Christkindl. Katolisissa kodeissa lahjat jaetaan vasta joulupäivän aamuna. Vasta joulupäivänä syödään myös juhlapäivällinen.
5. Saksansuomalaisista on 90 % säilyttänyt Suomen kansalaisuuden. Saksan kansalaisuus oikeudet omaavat pääosin sellaiset suomalaiset, jotka ovat asuneet maassa yli 20 vuotta ja ovat saaneet Saksan kansalaisuus oikeudet automaattisesti avioituttuaan saksalaisen kanssa, mutta menettäneet samalla Suomen kansalaisuuden.
6. Tieto perustuu haastattelulomakkeiden vastauksiin. Tällöin kysyttiin, mikä Saksassa on vierasta tai mikä ärsyttää.

Summary

Part I of this two-part article appeared in the preceding number of this periodical (*Siirtolaisuus* 1986/1). It dealt with the development of cultural awareness among the Finns living in the Federal Republic of Germany prior to their emigration. It also discussed acculturation terminology, which has been developed for the purposes of the present study using previously published acculturation studies to facilitate matters.

The adjustment of an emigrant to an alien culture is determined not only by traditional factors like the individual's age upon emigrating and the time of its taking place but also by his ethnic distance from the new cultural milieu and his social status in that environment. Of these factors, the last-mentioned appears to be the most important. This was made clear in making comparisons between Finns living in West Germany and Sweden. In spite of the close affinity of the Finnish and Swedish cultures, Finnish emigrants in Sweden are confronted with negative attitudes on the part of the native population. What weighs in the balance noticeably is the marked difference between the social standings of the Finns resident in Germany and Sweden. Whereas the Finns in the Federal Republic are well educated (34 % of them college graduates) and with a command of German, married to a citizen of the country and coming from a homeland generally enjoying exceptional popularity in West Germany, the Finnish emigrants in Sweden are less well educated, lack a knowledge of the local language and are for the most part listed in the official Swedish books as aliens.

In German-Finnish homes, the ethnic loyalty of the Finns is prominently evidenced outwardly. The household is furnished in a Finnish style; the tableware, glassware, textiles and ornamental fixtures are Finnish. Since it is the wife who is Finnish in the majority of the mixed marriages, the cuisine is predominantly Finnish too. In addition, the German Finns take part in social and religious activities organized by their compatriots, and the German husbands are on the whole glad to go along with their Finnish wives.

Although the children have Finnish names, only a few of them speak the mother tongue of their mother. The language of the home is German, partly for the reason that the German husband has not learned his wife's language. Relatively few (34 %) of the Finnish wives work outside the home compared with their sisters back in Finland; this hardly deviates from the corresponding figures for the men. The participation of the Finns in the social life of the community has been slight; rare is the individual who has taken any active part in politics or the work of organizations.

Considered on the whole, the average German Finn has integrated in German society linguistically and socially without losing his/her ethnic identity. The process of fitting into the community has not, however, proceeded with equal smoothness; one reason has been the structure of German society, in which it is well-nigh the obligation of a mother of school-age children to stay at home. In Finland, where meals are served pupils at school and small children are taken care of in day nurseries while mothers go to work outside the home, there are no such practical obstacles to wives accepting employment.